

d'Aquitània, Ligurs, Gaèlics y Tartesiàns, Grechs y Fenicis, Cartaginesos y Romans no havien fet recular ni un pam de terra al nostre poble. Les fronteres de la llengua catalana eren les mateixes que assenyala a la *ethnos ibèrica* el més antich dels exploradors-historiaires.

Aqueix fet, aqueixa transformació de la civilització catalana, és un fet que per ell sol, sense necessitat de cap altre, demostra la existència de l'esperit nacional català. Encara que després d'engendrar la llengua catalana no hagués produït res més, l'ànima de nostre poble'n hauria ja revelat les ratlles fonamentals de la seva fesomia, estampades en la fesomia de sa llengua.

Peró, per més que may la unitat del poder polítich hagi acoblat totes les energies nacionals dirigintles al compliment dels ideals colectius, l'esperit nacional de la gent catalana ha deixat sempre rastre de la seva existència en totes les èpoques de la historia, s'ha manifestat en altres fets, que en conjunt formen una altra prova incontestable de la individualitat de la nació catalana.

Els que han recullit y estudiat les velles monedes de la antigüetat pre-romana s'han adonat desseguida de que les de la banda de llevant d'Espanya y mitjorn de França formaven un grupo apart, caracterisat, entre altres coses, per certes particularitats del alfabet, y encara que aquesta lley d'investigacions està molt endarrerida, alguns observadors han descobert ja en les llegendes les probes d'una varietat fonètica, d'una fonètica especial, que en les especialitats que li són conegudes coincideix—fet admirable però lògich—ab la fonètica de la llengua catalana.

Encara que no constituís cap unitat política, la ciutat d'Empuries, ab la forga d'atracció propia de les grans capitals, s'havía constituït en centre de nombroses comarques. Donchs bé, el rastre de la seva influència l'ha trobat la arqueologia casi sempre dintre de les fronteres de la *ethnos ibèrica*, y en el primer tractat entre Roma y Cartago's fixa'l límit Sur de Roma y les seves aliades, entre les quals estava Empuries, en l'indret de Murcia, límit Sur de la llengua catalana.

Y aquest germen incipient d'una acció política comuna's troba més tart en la sublevació de Gilderich y en la de Paulus pera coronarse a Narbona rey de l'Orient; en els mateixos orígens de la formació del reyalme visigot ab la capitalitat de Tolosa y de Barcelona; en la cooperació a la obra d'expulsió dels serrains, en la política dels comtes de la casa de Barcelona fins a Pere II, el de la batalla de Muret.

La unitat de cultura va manifestarse d'una manera esplendorosa. La poesia dels trovadors, ab tot y'l convencionalisme propi de tota literatura cortesana, va ser una bella florida de l'esperit d'un gran poble; les tonades d'aquella llengua artificiosa feta ab *motz triatz* entre'ls diferents dialectes dels nostre idioma nacional, va ferse sentir en totes les corts de l'Occident y del Mitjdia y va despertar la inspiració poètica en la ànima de totes les nacions que les escoltaren.

La unitat de l'ideal artístich de la nostra nacionalitat va encarnarse també en el naturalisme severíssim, senzill y ben proporcionat de l'art románich, que és l'art del nostre poble, el que ha tret més ufana en tots els paisos de llengua catalana; com apareix també en l'aire especial, en la fesomia ben nostra de la arquitectura gòtica, que, vinguda de terres del Nort, no llevá entre nosaltres sinó després d'entomllarse a les exigencies del geni de la nostra raça.

La existència d'aqueix esperit nacional se manifesta així mateix en la unitat de la vida econòmica. Totes les regions de llengua catalana, tant les que vivien baix el govern dels Reys d'Aragó com les que depenien de